

Schriftlezing: Daniël 3:31 – 4:34

Tekst: idem

Ps. 147:1,2,4

Ps. 99:1,2,6

Ps. 131:1,2,3

Lb. 126:1,2,3

Gez. 147:1,2,3,4

Gehouden te: Baflo, 29-11-09 (9.30 u.)

Blokzijl, 29-11-09 (16.30 u.)

Motto: ***"Hooghartigheid gaat vooraf aan ellende,
hoogmoed komt voor de val."*** (Spr. 16:18)

Kijk en luister naar Nebukadnessar!

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jong en oud,

1. Komen we koning Nebukadnessar straks tegen op de nieuwe aarde? En vinden we daar ook iets terug van de culturele schatten van het Babel uit zijn tijd?

Dat zijn moeilijke vragen, waar wij, mensen, geen antwoord op kunnen geven.

De vraag naar de inbreng van Babels cultuur op de nieuwe aarde heeft te maken met de vraag: Hoe zal het gaan bij het oordeel? Zal alles met vuur verbranden? – waar Petrus in zijn tweede brief over spreekt. Of zal allerlei cultuurgoes door het vuur heen toch bewaard blijven? De koningen van de aarde zullen hun rijkdommen toch inbrengen in Gods Koninkrijk ...

De vraag naar de ontmoeting met Nebukadnessar hangt samen met de vraag naar iemands eeuwig heil. Het is niet aan ons om daar een oordeel over te geven. Dat komt alleen God toe, de hoogste koning en de rechtvaardige rechter van alle mensen, van koning tot dakloze.

Ik formuleer de vraag over Nebukadnessar op een andere manier: Heeft Nebukadnessar zich bekeerd en is hij een gelovige geworden?

Die vraag komen we tegen en komt bij je op, als we horen en lezen welke prijzende woorden hij spreekt – tot heel zijn rijk – over de hoogste God, de God van de hemel. Is Nebukadnessar een gelovige geworden à la Naäman, de generaal van de Syrische koning?

Vaak wordt deze vraag in de bijbelverklaringen ontkennend beantwoord. En men wijst op de duidelijke sporen van heidens denken, die in Nebukadnessars verhaal klinken. Hij heeft het onder andere over zijn god, wiens naam Daniël draagt. En men wijst erop, dat het slot van de proclamatie toch nog behoorlijk ik-gericht is. "Ik, Nebukadnessar..." Is zijn hoogmoed echt helemaal weg?

Ik zal de vraag of Nebukadnessar een gelovige was hier tegenover niet bevestigend beantwoorden. Ik zei al, dat is aan God, niet aan ons.

Maar ik lees in Daniël 4 wel, dat God door de dromen en de uitleg van Daniël wel heel dicht bij Nebukadnessar gekomen is. God zit hem letterlijk op de huid en op de ziel.

Trouwens, dat doet God de HEER bij ons ook, door zijn woord en Geest. Goed om te beseffen. God zit ons op de ziel en reikt naar ons hart.

Verder is er in Nebukadnessars 'Halleluja's' een ontwikkeling in persoonlijke richting te bespeuren. Zet u zijn lofprijzingen aan het slot van hoofdstuk 2, hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4 maar eens naast elkaar.

(Een mooi bijbelstudie moment voor de mannenbroeders van de mannenvereniging bij hun bespreking van het boek Daniël. En niet alleen voor hen. Aanbevolen voor iedereen.)

Je ziet dan in het slot van hoofdstuk 4, dat Nebukadnessar in de 'ik-vorm' spreekt: "Ik, Nebukadnessar..."

De woorden van God via Daniël doen hem wel wat. Dat moeten we niet minimaliseren. Maar we hoeven het ook niet positiever te maken en te laden dan de Bijbel zelf aangeeft.

Maar het is heel wat, de grote koning van Babel te horen zeggen in een officieel document gericht alle volken en naties:

"Ik prees de hoogste God, ik roemde en verheerlijkte de eeuwig Levende: zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij en zijn koningschap duurt van generatie tot generatie voort.

.....

Ik, Nebukadnessar, roem, verhef en verheerlijk nu de koning van de hemel." (vs. 31,34)

Deze woorden zijn sowieso een appèl op die volken en naties om dat ook te doen: de hoogste God, de God van de hemel, roemen, prijzen en verheerlijken en zijn eeuwige koningschap te erkennen.

Aan de erkenning van het allerhoogste koningschap van God verbindt zich in Nebukadnessars woorden de erkenning van de nietigheid van de mensen:

"De mensen op aarde zijn slechts nietige wezens;..." (vs. 32^a)

En de erkenning, dat God mensen die zich in hoogmoed verheffen kan vernederen en ook daadwerkelijk vernedert.

Zondermeer ook opvallende woorden in de mond van een koning, die gepokt en gemazeld was in grootspraak en roem in eigen grootheid.

Maar Nebukadnessar is dan ook een ervaringsdeskundige geworden.

"Wie hoogmoedig is, kan hij vernederen." (vs. 34, slot)

Dat is met mij gebeurd, moet Nebukadnessar erkennen.

Het is een les die hij – zijns ondanks – geeft aan de mensen. Omdat God hem getroffen heeft met zijn oordeel en vonnis over zijn hoogmoed.

Mogelijk vinden wij het lastig om deze les van Babels koning te leren. Maar het past precies bij een spreuk van de wijsheid, geformuleerd of opgetekend door de meest wijze koning aller tijden, Salomo, koning van Israël, geïnspireerd door de Geest van de God van Israël.

Het woord dat ik als motto boven de preek heb gezet:

"Hooghartigheid gaat vooraf aan ellende, hoogmoed komt voor de val." (Spr. 16:18)

Dit past naadloos op de houding van Nebukadnessar en het vonnis van God over hem en op wat hem overkomt uit de hand van de hoogste God.

We zoomen daar op in, maar kijken nu eerst even mee naar de droom van Nebukadnessar.

2. Het is allemaal weer heel groot en groots, wat Nebukadnessar in zijn tweede droom ziet. Zoals alles groots is waar hij aan denkt en mee bezig is. Het grote beeld uit de eerste droom, hoofdstuk 2. Het grote en grootse gouden beeld, dat hij laat op richten in de vlakke Dura, hoofdstuk 3.

Het geldt ook van de boom, die hij in zijn droom te zien krijgt. Een boom met groeiende grootsheid en een steeds weelderiger rijkdom aan schaduw en vruchtopbrengst. Heel de (dieren)wereld schuilt er onder weg en geniet van zijn vruchten. Die boom op zich is niet iets om verbijsterd van te raken, compleet van de kaart en in paniek.

Waardoor wordt Nebukadnessar dan in verwarring gebracht? Doordat hij ziet en hoort dat een hemelse figuur – *"een wachter, een heilige engel"* – de opdracht geeft om deze giga-boom om te hakken. Op een wortelstomp na. En alles en iedereen vlucht weg en laat de boomstronk in de steek.

Maar zelfs dat is niet de belangrijkste oorzaak van de verbijstering van de koning. Dat is, dat hij heel goed aanvoelt, dat het over hem gaat. Dat hij die boom is in al zijn glorie en al zijn ellende.

De heilige engel roept immers ook met luide stem:

"Zijn hart zal geen mensenhart meer zijn, een dierenhart zal hij krijgen; zeven jaren zullen zo voorbijgaan." (vs. 13)

Die boom staat dus voor iemand met een mensenhart. Een mens dus, een mens die groot en rijk en machtig geworden is. 'Ik dus,' voelt Nebukadnessar op zijn klompen aan. En hij wordt er vreselijk bang van, begrijpelijk.

Zijn angstige vermoeden wordt de volgende dag dan ook bewaarheid door het priemende woord van Daniël in zijn uitleg van de droom:

"... dat bent u, majesteit! U bent machtig en sterk geworden, uw grootheid is zo toegenomen dat ze tot aan de hemel reikt, en uw heerschappij omspant de hele aarde." (vs. 19)

Wij, bijbellezers en bijbelkenners uit de 21e eeuw na Christus, herinneren ons op dit moment de woorden van een andere profeet tot een andere koning. Natan tot David, na diens zonde met Batséba:

"Die man, dat bent u!" (2 Sam. 12:7)

Woorden, rechtstreeks op het hart van David gericht. En God kondigt zijn oordeel aan over David en zijn huis. Omdat David niet gerekend heeft met God.

Ook daar is het uiteindelijk: *"Hooghartigheid gaat vooraf aan ellende, hoogmoed komt voor de val."*

Priemt Gods vinger in Gods woord ook niet in de richting van ons hart? Om ons aan onze hoogmoed te ontdekken en ons tot ootmoed, nederigheid en bekering te brengen? Ja, dat doet God.

Gelukkig, David liet zich gezeggen. Hij beleed zijn schuld tegenover de God de HEER. We hebben daar Psalm 51 aan te danken. En mogelijk ook Psalm 32, de psalm over de ruimte van schuldbelijdenis en vergeving. David vernederde zichzelf onder de hand en het woord van God.

Nebukadnessar niet direct.

Daniël had hem een welgemeende raad gegeven en hem een escape geboden om onder het oordeel van God uit te komen:

"Daarom, majesteit, laat mijn raad u welgevallig zijn: doe uw zonden teniet door vrijgevig te zijn en maak uw onrechtvaardigheid goed door u te ontfermen over de armen – misschien dat uw welzijn dan mag voortduren." (vs. 24)

Dat is een advies om een andere politiek te gaan bedrijven, een andere stijl van regeren en vooral een advies om een andere houding aan te nemen. Niet meer de hoogmoed, maar de dienstbaarheid. Niet meer oppotten en schatten vergaren, maar vrijgevig zijn tegenover de onderdanen. Niet meer de vriendjespolitiek, maar de ontferming over de armen en de zwakken in de samenleving.

Wat heeft Nebukadnessar met dat advies van de profeet gedaan

?

3. Het is twaalf maanden later.

Het is allemaal gewoon door gegaan. Ook bij koning Nebukadnessar. Zo gaat dat immers. Het woord van God heeft in eerste instantie grote impact. Het raakt je. Je bent van slag en diep onder de indruk. Maar na een poosje ebt het weg en vervlakt het weer. Zeker, wanneer je niet echt geluisterd hebt of je daadwerkelijk bekeerd. En zelfs dan herneemt het leven zijn loop.

Maar wat God zegt komt wel uit. Al is het op een later tijdstip dan je gedacht hebt. Zo gaat het ook met Nebukadnessar. Het wordt heel simpel verteld:

"Dit alles overkwam koning Nebukadnessar." (vs. 25)

Hij is in de twaalf maanden na zijn tweede droom niet echt veranderd. De hoogmoed heeft hem nog in de greep.

"Twaalf maanden later, toen de koning op het dak van het koninklijk paleis van Babel liep te wandelen, zei hij: 'Is Babel niet indrukwekkend, de koningsstad die ik door mijn grote macht heb gebouwd tot eer van mijn majesteit?'" (vs. 26,27)

Dat is de hoogmoed ten top.

Het kan niet ontkend worden. Het Babel uit Nebukadnessars tijd is een indrukwekkende stad. Geweldige architectuur. Prachtige poorten en paleizen. Hangende tuinen. En een culturele ontplooiing om u tegen te zeggen. De opgravingen die er gedaan zijn bewijzen het.

Maar Nebukadnessar zegt: "Mijn Babel. Kijk eens, wat ik heb geïnvesteerd en tot stand gebracht?" Eigenlijk identificeert hij zich met Babel.

"Babel, dat ben ik. Dat is mijn stad. Dat is mijn naam." Hij wil voor eeuwig aan Babel verbonden blijven. Zodat alle geslachten de naam van Nebukadnessar noemen in één adem met Babel zelf.

De hoogmoed van Nebukadnessar is de hoogmoed van Babel. Is niets anders dan de hoogmoed van het rijk van de mens.

Nebukadnessar zag in zijn droom, dat de giga-boom reikte tot aan de hemel.

Ooit, vele eeuwen eerder, begonnen de mensen met de bouw van een toren die tot in de hemel moest reiken. De toren van Babel.

"Ze zeiden: 'Laten we een stad bouwen met een toren die tot in de hemel reikt. Dat zal ons beroemd maken, en dan zullen we niet over de hele aarde verspreid raken.'"
(Gen. 11:4)

Toen kwam God de HEER daar kijken. En op zijn woord werd Babel een 'babbestad'. God brak de hoogmoed van de mens aan stukken. En de mensen konden niet meer met elkaar communiceren.

Dat is Babel! Nebukadnessar lijkt dat vergeten.

Babel en hoogmoed. Dat is een combinatie die de Bijbel vaker maakt. Ik noem één voorbeeld.

In Jesaja 13 en 14 lezen we een profetie over Babylonië, een visioen van Jesaja, de zoon van Amos. Het is een profetie over de komende ondergang van Babel / Babylo-nië. In Jesaja 13:11 lezen we dat de HEER zegt:

*"Ik breek de trots van hoogmoedigen,
hooghartige tirannen verneder ik."*

Veelzeggend, vindt u niet? En moet u dan eens lezen wat voor een grandioos spotlied de HEER zijn volk laat zingen op de koning van Babylo-nië in Jesaja 14. Goddelijk cabaret, met een diepe en zeer serieuze ondertoon.

"Hooghartigheid gaat vooraf aan ellende, hoogmoed komt voor de val."

Wat een waarheid ook in tijden later dan Nebukadnessar. En in onze tijd.

Mensen, machtigen willen hun naam vestigen en gaan voor eigen eer en verheerlijking.

"Babel, dat ben ik," zei Nebukadnessar.

"L'état, c'est moi," zei de Franse koning Lodewijk XIV in een vlaag van groothedswaan. (Vertaling: 'De staat, dat ben ik.') En korte tijd later viel zijn kop in de Franse Revolutie.

Of op kleinere schaal. Iemand bouwt een bankenimperium op en geeft er zijn naam aan en zet die op de gevel van zijn hoofdkantoor en filialen: DSB, De Sinterklaas Bank. En plots is de hele boel failliet en stort de zaak in elkaar als een kaartenhuis. Hoogmoed komt voor de val.

Maar laten we niet te veel naar anderen kijken en de naam van koningen en financieel machtigen noemen.

De hoogmoed van de mens, zit immers ook in ons hart. Als wij gaan voor eigen zaak en voor eigen eer. En de naam van God vergeten of minimaal op de tweede plaats zetten.

Straks zingen we:

*"Een hart dat wacht in ootmoed
is lieflijk voor de Heer,
maar op een hart vol hoogmoed
ziet Hij in gramschap neer."* (LvdK 126:3)

Dat geldt niet alleen een Nebukadnessar. Maar evengoed mij en u. Het principe van de raad van Daniël aan Nebukadnessar blijft ook voor ons gelden. Natuurlijk, de omstandigheden zijn heel anders. Maar de waarheid ervan blijft:

"Doe uw zonden teniet door vrijgevig te zijn en maak uw onrechtvaardigheid goed door u te ontfermen over de armen – misschien dat uw welzijn dan mag voortduren."

Versta het gerust als een oproep tot bekering. God wijst naar ons hart en wil het aanraken met zijn woord en Geest.

4. God zegt vanuit de hemel tegen de brallende Nebukadnessar:

"Dit wordt u aangekondigd, koning Nebukadnessar: Het koningschap is u ontnomen." (vs. 28)

En op hetzelfde moment overvalt krankzinnigheid de geniale koning van Babel. En we hebben in de droom, zijn uitleg en in de aankondiging van de stem uit de hemel gelezen wat er dan gebeurt. En hoe Nebukadnessar zich zeven jaar lang gedraagt als een rund. De mens voelt zich een beest.

De koning wordt een dakloze, verstoten uit de mensengemeenschap. Wij zouden zo iemand in een gekkenhuis stoppen en bij wijze van spreken aan de ketting leggen. Dat staat trouwens ook in de aankondiging van de heilige engel:

"Maar laat zijn wortelstronk in de aarde staan, in het jonge groen van het veld, aan een ketting van ijzer en brons." (vs. 12)

Triest, triest! Wat een ellende, na de hooghartigheid. En als vonnis van God over de hooghartigheid. Hoogmoed komt voor de val.

Toch zit er in de droom en zijn uitleg een lichtpunt. Gods vonnis over Nebukadnessars hoogmoed is niet eindeloos. De HEER noemt direct een termijn: zeven jaren zal de krankzinnigheid duren. Een vaste, door God vastgestelde periode dus.

Wanneer stopt het?

Als Nebukadnessar zijn ogen opslaat naar de hemel. In zijn ellende opkijkt naar de hoogste God, de God van de hemel.

Dat doet hij. God geeft het hem, moeten we zeggen. Dan komt hij weer bij zinnen en krijgt van God zijn verstand terug. En ook zijn koningschap wordt in ere hersteld.

De mensen komen terug en alles wat bij een koning hoort.

Nebukadnessar wordt een ander mens, al is het voor ons oog ook maar gedeeltelijk en lijkt hij zijn heidense inborst en denkwijze behouden te hebben.

Maar hij erkent de God van Daniël, de God van Israël, als de hoogste God en verheerlijkt Hem. Hij zendt die boodschap heel zijn rijk door, naar alle volken en naties. Daar ligt de spits van het verhaal, dat door de Heilige Geest zelf is opgenomen in de Bijbel en dat aan ons wordt voorgehouden tot lering en bekering.

"Ik prees de hoogste God, ik roemde en verheerlijkte de eeuwig Levende: zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij en zijn koningschap duurt van generatie tot generatie voort. De mensen op aarde zijn slechts nietige wezens; hij doet met de hemelse machten en met de mensen op aarde wat hij wil. Er is niemand die hem kan tegenhouden of tegen hem kan zeggen: 'Wat hebt u gedaan?'" (vs. 31,32)

God laat zich niet door onze menselijke ego's ter verantwoording roepen. Hij is God, die alle macht heeft.

Zijns ondanks is Nebukadnessar, de koning van Babel, een leraar voor de volken en voor ons. Als ervaringsdeskundige houdt hij ons voor: Wees niet hoogmoedig, maar erken in alles de regering en de macht van de hoogste God.

5. En omdat het vandaag de eerste Adventszondag is richten we onze blik ook op de komst van de Vrededorst, Jezus Christus, verwacht en gekomen in alle nederigheid en ellende. Zonder enige spoor van hoogmoed. Hij die naar Psalm 72 als koning recht doet aan de armen en zich ontfermt over de zwakken in de samenleving. Hij is de hoogste Heer die met recht zijn vader David kan nazingen:

*"HEER, niet trots is mijn hart,
niet hoogmoedig mijn blik,
ik zoek niet wat te groot is
voor mij en te hoog gegrepen." (Ps. 131:1)*

Maar aan Hem heeft God zijn Vader alle macht gegeven in de hemel en op de aarde. Zijn komst is aanstaande.

De vraag naar een ontmoeting met Nebukadnessar op de nieuwe aarde blijft onbeantwoord. Dat moeten we ook maar mooi zo laten.

Er zitten inderdaad nog de nodige sporen van heidens denken in Nebukadnessars proclamatie. Maar de naam en de glorie van de hoogste God torenen hoog boven Babel uit. Ook boven het moderne, hedendaagse Babylon met zijn cultuur en zijn macht en zijn crisis.

Daarom mogen we het zeker weten: Niet het rijk van de mens heeft de toekomst,
maar het koninkrijk van God. Dat komt! Heel zeker!
Het is adventstijd.

Amen.